

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA :	9
WSTĘP	13
1. Dawne i współczesne poglądy na elementarze. — 2. Wyjaśnienie nazwy „elementarz“. — 3. Rozwój abecadła polskiego. — 4. Rodzaje elementarzy i metody nauczania.	
Rozdział I. TŁO HISTORYCZNE EPOKI	19
1. Sytuacja polityczna i ustrój administracyjny Śląska przed przyłączeniem do Prus. — 2. Liczebność mieszkańców. — 3. Warunki polityczne i stosunki ustrojowe. — 4. Kwestia językowa na Śląsku i akcja germanizacyjna zaborców. Granice językowe.	
Rozdział II. ELEMENTARZE NA ŚLĄSKU	54
1. Elementarze wieku XVI i XVII	54
a) Elementarz Fiedlera z Międzyborza XVI w. i najstarszy elementarz polski: Nauka krótka ku czytaniu pisma polskiego 1570 r. — b) Orbis sensualium pictus Komeńskiego 1667 r. — c) Dwujęzyczne abecadniki śląskie. — d) Elementarze niemieckie XVII wieku. — e) Klucze i podręczniki polsko-niemieckie. — f) Charakterystyka elementarzy śląskich XVI i XVII wieku.	
2. Elementarze XVIII wieku	70
a) Elementarz Ignacego Felbigera: Nowo zebrane Obiecadło do sylabizowania i czytania 1765 r. — b) Elementarze i abecadniki na Śląsku do końca XVIII wieku.	
3. Elementarze śląskie I połowy wieku XIX	82
a) Elementarz Krzysztofa Koschny'ego 1800 r. — b) Elementarz Samuela Bandtkiego 1803 r. — c) Książka do sylabizowania i czytania polszczyzny 1805 r. — d) Abecadnik gimnastyczny 1807 r. — e) Abecadło dla młodzieży wszystkich stanów (początek XIX w.) — f) Elementarz do czytania dla szkół miejskich i wiejskich J. Gruchla 1847 r. — g) Elementarz polsko-niemiecki A. R. Onderki 1845 r. — h) Inne elementarze na Śląsku. — i) Elementarze na Śląsku Cieszyńskim. — j) Charakterystyka elementarzy pierwszej połowy XIX wieku.	
4. Ogólna charakterystyka elementarzy śląskich	134
a) Układ metodyczny. — b) Treść elementarzowa i czytankowa. —	

c) Szata zewnętrzna elementarzy śląskich: okładka, druk, ilustracje. — d) Metody nauczania. — e) Wpływ elementarzy obcych na elementarze śląskie.

Rozdział III. SZKOLNICTWO ELEMENTARNE I NAUKA CZYTANIA	
I PISANIA	156
1. Plan i program nauczania	156
a) Cele wychowawcze szkoły pruskiej. — b) Treść nauczania. — c) Przedmioty nauczania w planie nauki. — d) Przebieg pracy dydaktycznej w szkole elementarnej. — e) Trudności wynikające z nauczania w języku niemieckim w szkołach. — f) Podsumowanie.	
2. Metody nauczania	173
a) Ścieranie się metody sylabizowania z nowymi metodami w nauczaniu czytania i pisania. — b) Piśmiennictwo dydaktyczne. — c) Pomoce naukowe: tablica z ruchomym alfabetem. — d) Nauka pisania. — e) Ogólna ocena metod nauczania.	
3. Kontrola i ocena pracy oraz wyniki nauczania	182
a) Nadzór szkolny w świetle ustawy szkolnej z roku 1765. — b) Nadzór szkolny w świetle ustawy szkolnej z roku 1801. — c) Wizytacja szkoły przez inspektora szkolnego i sprawozdania powizytacyjne. — d) Tabela szkolna i wyciągi z tabel jako dokumentacja wyników nauczania. — e) Ocena uczniów, katalog dla absolwentów. — f) Uwagi krytyczne dotyczące kontroli i oceny pracy.	
4. Warunki nauczania	198
a) Budynek szkolny i jego wyposażenie. — b) Stosunek rodziców i dzieci do szkoły. — c) Przyczyny słabej frekwencji w szkole.	
5. Nauczyciel	217
a) Dobór kandydatów na nauczycieli i kwalifikacje nauczycieli zdobyte w seminariach. — b) Pozycja społeczna nauczycieli. — c) Sytuacja materialna nauczycieli. — d) Obowiązki nauczyciela wynikające z przyrzeczenia służbowego. — e) Stosunek nauczyciela do władz. — f) Udział nauczycieli w walce o polskość ziemi śląskiej.	
ZAKOŃCZENIE	231
Ogólna ocena elementarzy i nauki elementarnej czytania i pisania	
ANEKSY ŹRÓDŁOWE I ZAŁĄCZNIKI	237
1. Plan lekcyjny w szkołach o jednym nauczycielu	239
2. Plan lekcyjny szkoły w Pawłowicach	241
3. Plan lekcyjny miejskiej szkoły parafialnej w Pszczynie dla wszystkich trzech klas	242
4. Kartka z zeszytu szkolnego ucznia na Opolszczyźnie z połowy XIX wieku	244

5. Wyciąg z tabeli szkolnej w Brześciu za I półrocze 1825 r.	245
6. Szkoła w Białej (powiatu prudnickiego) — świadectwo odejścia z 1858 r.	246
7. Szkoła w Cieszynie — świadectwo szkolne z 1819 r.	247
8. Szkoła w Wieszowej — świadectwo odejścia Katarzyny Mucha z dnia 4 maja 1833 r.	248
9. Sprawozdanie z wizytacji szkoły w Lubszy	250
10. Sprawozdanie z wizytacji szkoły w Paprocanach	252
PRZYPISY	279
ARCHIWALIA ORAZ INNE ŹRÓDŁA I LITERATURA PRZEDMIOTU	279
a) Źródła archiwalne	279
b) Inne źródła	283
c) Literatura	288
STRESZCZENIA W JĘZYKACH OBCYCH	291
SKOROWIDZ NAZWISK	305
SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI ŚLĄSKICH	310
SPIS RYCIN	313
<i>Mapa historyczna Śląska (Prowincja Śląska)</i>	8-9